

▶ **Materijali o Socijalnoj Demokratiji**

Michael Dauderstädt

**Liberalna iluzija posle održanih referenduma:
Zajedničko tržište bez političke Unije**

FRIEDRICH EBERT FONDACIJA

Kancelarija u Beogradu

Simina 1

11 000 Beograd

Tel: +381-11-3283-081/-018

Fax: +381-11-3283415

E-mail: fes.bgd@fes.org.yu

www.fes.org.yu

Liberalna iluzija posle održanih referenduma: Zajedničko tržište bez političke Unije

U svom izdanju od 4.6.2005, Economist je napravio razliku između "The Europe that died" "and the one to save". Prvo je bila politička Unija, "United States of Europe", a ovo drugo, zajedničko tržište sa svoje četiri osnovne slobode, slobodom kretanja roba, usluga, rada i kapitala preko svih evropskih granica. Dok je Economist pozdravio smrt prve ideje, čije je otelotvorenje video u Ustavu, smatrao je da je neophodno da se druga ideja hitno spase, i zahtevao od političara da intenzivirajući rad na ubeđivanju, o tome uvere i birače.

Karakteristično je da se od ove dve ideje, koje očigledno nailaze na skepsu građana, samo jedna smatra vrednom rada u cilju ubeđivanja. To nije volja građana koje je iznad svega, nego je to samo želja koja sledi liberalne preferencije, koje doduše žele zajedničko tržište, ali ne žele jaku političku evropsku centralnu vlast, koja bi upravljala tim tržištem. Ne može se reći da je Ustav predviđao takvu centralnu vlast - pre bi se moglo reći da su njegovi članovi o ekonomskim i socijalno-političkim nadležnostima bili slabi, toliko slabi, da ih je Levica, pre svega u Francuskoj, zbog toga odbila.

Fatalna iluzija ovog liberalnog trijumfa leži u tome, što će birači celo ujedinjenje Evrope, uključujući i Zajedničko tržište, a naročito baš njega, pre oboriti, nego prihvatiti Zajedničko tržište čije posledice ne žele da prihvate, ali i ne mogu politički da kontrolišu. I Economist vidi da je za Zajedničko tržište potrebna politička kontrola (on je naziva "policing", podrazumevajući pod tim kontrolu subvencija, politiku konkurencije, migracionu politiku). Ali, on potcenjuje daljinu dometa posledica prema spolja otvorenog zajedničkog evropskog tržišta. Te posledice postaju utoliko značajnije, što više velikih nacionalnih privreda sa znatnim razlikama u pogledu dohotka, pristupa "staroj" Evropskoj Uniji. Na taj način on istovremeno potcenjuje pitanje, dokle mora da dosegne sposobnost političkog upravljanja, da bi se korigovali politički neprihvatljivi tržišni rezultati.

Ne obuhvata uzalud dosadašnji *acquis* hiljade strana, da bi regulisao sve moguće standarde, odnosno njihovo međusobno priznavanje. Ali, sve su to pre pravila koja stvaraju tržište, delovi negativne integracije. Međutim, već i ta pravila vrše preraspodelu izgleda na blagostanje, stvaraju nova tržišta, izlažu stare ponuđače novim konkurentima. Ipak, ovi procesi preraspodele su još i "bezasleni" u poređenju sa onim, što inače čeka učesnike u tržištu. Obim i brzina strukturnih promena koje su potrebne za prilagođavanje jednom tržištu na kome postoje gigantske razlike u stepenu razvoja i dohotku, zahtevaju sa stanovišta pogođenih učesnika znatne amortizacione mere i pomoć. Ako se istovre-

meno ograničava kapacitet nacionalne države (ili ako se on samo spolja gledano percipira kao ograničen), preostaje samo alternativa između evropske socijalne države ili nacionalnog "oslobađajućeg udara".

Svesna ove dileme, socijaldemokratija je dugo odbijala evropsko ujedinjenje (Skandinavci, u čijim je državama socijalno staranje jako, imaju i danas zbog toga teškoće). Pošto se izjasnila za ujedinjenje, bila je praktično osuđena na svečani marš kroz liberalnu dolinu plača negativne integracije, sve do novih visina evropske države socijalne sigurnosti. Sredinom 1990-ih godina, u socijal-demokratskom trenutku Evrope, prilikom zaključenja Amsterdamskog Ugovora, do vrhunca u Lisabonu 2000. godine, izgledalo je da će ovaj svečani marš uspeti. Ali, 2005. godine se čini da se slomila izdržljivost s obzirom na masivne posledice integracije po zaposlenje i raspodelu. Ali i liberalna opcija je osuđena na neuspeh. Na Zajedničko tržište bez zajedničke socijalne politike u širem smislu, birači neće reagovati samo sa skepticizmom u pogledu Evrope. Ova kombinacija je recept za nacionalni populizam, koji sve probleme prevalljuje na inostranstvo, i svoj spas traži u zaštiti zemlje od spoljnih uticaja, i neprijateljstvu prema strancima. Fatalno je, što realnost pruža dovoljno materijala za takav način gledanja, kada se sa svih strana pridikuje, da se dosadašnji životni standard i dosadašnja sigurnost s obzirom na globalizaciju više ne mogu održati. Pri izboru između socijalne sigurnosti i ekonomskog otvaranja, većina će glasati za socijalnu sigurnost. Ona će verovatno biti spremna, da za nju prihvati i realne gubitke socijalnih pogodnosti, ako se u zamenu za njih može uljuljkivati u (verovatno pogrešnoj) sigurnosti, da su oni pravično raspoređeni.

Vraćanje privrednog otvaranja će međutim - i u pogledu toga bi liberali mogli da budu u pravu - moći da se kupi samo uz visoku cenu socijalne i političke slobode. Ono zahteva masivnu i duboku socijalnu i/ili političko-administrativnu kontrolu celokupnog ekonomski relevantnog ponašanja, koju su radikalna Desnica i Levica spremne da sprovedu (kao zaštitu naroda od tuđe moći, ili kao "diktaturu proletarijata"). Nasuprot ovome, ko želi da spase liberalnu socijalnu državu, ne može da uzme za osnovu jednu liberalnu iluziju, nego mora da ubrza proboj do evropske socijalne države. To je rad na ubeđivanju, koji treba obaviti.

Što se tiče Ustava, iz toga proizilazi, da sledeći pokušaj mora da ima jasan socijalni i demokratski profil. On mora građanima Evrope da pruži sigurnost, da se na evropskom nivou, u "Briselu" neće vladati preko njihovih glava i protiv njihovih interesa. I on mora na evropskom nivou da stvori demokratski kontrolisane ekonomske i socijalno-političke nadležnosti, koje će se postarati za pravičnu raspodelu profita iz blagostanja, koje integracija obećava.